

*Ірина Шліхта,
Наталія Шліхта*

**Виховуємо
академічну
доброчесність
в школі:**

робочий зошит

Київ — 2019

ЗМІСТ

ПОЧАТКОВА ШКОЛА	3
Працелюбність — основа академічної доброчесності: <i>Бджола мала, а й та працює</i>	3
Толерантність – запорука академічної доброчесності: <i>Всяк розумний по-своєму: один спершу, а другий потім</i>	11
Чесність — найважливіша умова успішного навчання: <i>Як сам зробив, то й добре вийшло</i>	16
СЕРЕДНЯ ШКОЛА	21
Формуємо спільноту дослідників, вчимося на помилках Тома і його друзів	21
Моральність теж учинок: <i>розробляємо кодекс честі учнів класу</i>	28
Судовий процес над ГДЗ / Судовий процес над додатковими уроками	39
Моя шкільна наука: <i>аналізуємо здобутки та прорахунки, визначаємось із життєвими пріоритетами</i>	47
СТАРША ШКОЛА	51
Університет, освіта, компетентності: про вибір життєвої стратегії в «добу знань»	51
Дискутуємо з Іваном Франком, розмірковуємо про призначення школи, вчимося передавати чужі думки на письму	57
Про муки творчості, неприпустимість плагіату та необхідність покликань	62
Мій двобій з рефератом: <i>як перемогти з честю</i>	70

Публікація даного матеріалу стала можливою завдяки підтримці американського народу відповідно до грантового договору № S-UP300-16-CA-001 з Посольством США в Україні. Думки, висловлені тут, належать авторам і не обов'язково відображають точку зору Посольства США в Україні чи Уряду США.

*Початкова
школа*

**Працелюбність —
основа академічної
доброчесності:**

Бджола мала, а й та працює

Поважай працю інших і сам/а будь працелюбним/ою. Пам'ятай, що навчання – це така ж праця, як і будь-яка інша. Прочитай українські народні прислів'я про працю та обдумай, що вони означають.

Маленька праця краща за велике безділля.

Без труда нема плода.

Терпіння та труд усе перетруть.

Гірко поробиш — солодко з'їси.

Наука в ліс не веде, а з лісу виводить.

Не кажи — не вмію, а кажи — навчусь!

Українська народна мудрість

Ознайомся з мудрістю інших народів. Чому, на твою думку, різні народи ставляться до праці однаково шанобливо.

Праця все долає.

Роботу полегшуй, але не кидай.

Старанність — мати успіху.

Англійська народна мудрість

Праця не ганьбить.

Як працюємо сьогодні, так житимемо завтра.

Праця — матір слави.

Німецька народна мудрість

Знатимеш — матимеш.

Нема втіхи без праці.

Неробство — мати всіх вад.

Французька народна мудрість

Цінуй свій час – він на вагу золота. Не витрачай його даремно, адже про це застерігає народна мудрість. Пам'ятай, що людина працює та вчиться протягом усього життя.

Вік живи — вік учись.

Вчитися ніколи не пізно.

Чого Івась не навчиться, того й Іван не буде знати.

Згаяного часу і конем не доженеш.

Кінець діло хвалить.

Зробив діло — гуляй сміло.

Українська народна мудрість

За один день ніхто ремесла не опанує.

Швидко вивчиш — швидко й забудеш.

Англійська народна мудрість

Навчись, коли змога, то вмітимеш, коли треба.

Німецька народна мудрість

Попросіть учителя/ку розповісти, як з'являються приказки і прислів'я.

Прочитай оповідання Василя Сухомлинського, дай відповіді на запитання.

Як Федько робив домашні завдання¹

Федько вчиться в третьому класі. Не любить він домашні завдання виконувати. Прийде зі школи, покладе портфель, пообідає та йде гуляти до вечора. А ввечері сяде й швиденько, сяк-так напише вправу. А задачу часто й не розв'язує.

Одного разу прийшов Федько зі школи, пообідав. Хотів іти гуляти, а мама говорить:

— Виконай завдання, тоді гуляй.

Федько сів за стіл, переписав мерщій вправу, розв'язав задачу – дуже легка була.

Бачить мама, що Федько написав дуже погано.

— Перепиши красиво, — попросила мама.

Не хочеться Федькові писати, та нічого не вдієш. Переписав вправу й задачу, а мама знов не задоволена.

— Ти знову погано написав. Напиши красиво, інакше гуляти сьогодні не підеш.

Федько довго плакав, так не хотілось йому ще раз писати. Але подумав хлопчик: якщо напишу погано, мама знову змусить переробити. Написав Федько красиво.

Увечері батько повернувся з роботи й питає маму:

— Ну як Федько вчиться? Як він завдання сьогодні виконав?

— Добре працює наш син, — похвалила мама. — Написав раз — не сподобалося Федькові, написав удруге — не сподобалось. Він переписав утретє — чисто, красиво. Покажи, синку.

Федько поклав зошити перед батьком.

— Молодець, Федьку, — мовить батько. — Ти стаєш справжньою людиною.

Федько нахилив голову й почервонів.

Василь Сухомлинський

¹Текст наведено за виданням: Сухомлинський В.О. Я розповім вам казку... Філософія для дітей / уклад. О.В. Сухомлинська. Харків: ВД «Школа», 2018. С. 454–455.

Запитання:

- ▶ 1) Чи любиш ти виконувати домашні завдання?
- ▶ 2) Чи траплялося так, що тобі потрібно було переробити домашнє завдання, а ти так і не переробив/ла? Що саме заважало тобі ретельно виконати домашнє завдання і що заважало його переробити?
- ▶ 3) Чому важливо сумлінно виконувати домашні завдання?
- ▶ 4) Про яку «справжню людину» говорить тато Федька?
- ▶ 5) Що саме зрозумів Федько? Чому він почервонів?

Обмін враженнями про прочитаний твір.

Заспівай разом із Марією Бурмакою та Богданом Бенюком пісню про Хлопчика Помагая. Подумай, чому цього хлопчика знають усі навколо: не тільки діти, а й дорослі.

Хлопчик Помагай

Приспів:

Через поле, через гай
Ходить хлопчик Помагай.

Бачить хлопчик — садять сад,
Він поміг скінчити ряд.
Вмить приніс відро води
І полив аж три ряди.
Рій із пасіки пішов —
Помагай його знайшов,
Обходивши луг і ліс,
Він в село його приніс.

Через поле, через гай
Ходить хлопчик Помагай.

Помагая у труді
Знають літні й молоді,
Ковалі і муляри,
Всі невтомні трударі.
За селом копали став,
Помагай візок дістав.
Цілий день возив пісок,
Аж вищав його візок!

Через поле, через гай
Ходить хлопчик Помагай.

Допомога треба всім:
І дорослим, і малим.
Ти до нього поспішай,
Помагаю помагай!
Ти і сам часу не гай!
Будь, як хлопчик Помагай.
Будеш ти і буду я —
Помагаєва сім'я.

Через поле, через гай
Ходить хлопчик Помагай.

Платон Воронько

Прочитай оповідання Василя Сухомлинського, дай відповіді на запитання.

Згаяний день²

Мама йшла на роботу до сходу сонця. Вона розбудила дев'ятирічного Петрика й сказала:

— У тебе починаються канікули. Ось тобі робота на сьогодні: посади біля хати дерево й прочитай цю книгу про Далекі Сині Гори.

Мама показала, де викопати дерево і як його посадити, поклала на стіл книжку про Далекі Сині Гори й пішла на роботу.

²Текст наведено за виданням: Сухомлинський В. Вказ. праця. С. 401–402.

Петрик подумав: «Посплю ще трохи». Дуже солодко спиться, коли мама йде на роботу. Ліг і одразу ж заснув. Снилось йому: біля хати виросло дерево, яке він посадив, а Далекі Сині Гори стали зовсім недалекі й стоять біля самісінького ставка.

Прокинувся Петрик — ой лишенько! Сонце вже серед неба. Хотів зараз же до роботи взятися, та подумав: «Ще встигну...»

Сів Петрик під високою грушею. Думає: «Ось посиджу ще трохи та й почну».

Потім Петрик пішов у сад, ягоди їв, потім за метеликом з півгодини ганявся, потім знову під грушею сидів.

Повернулася мати ввечері й каже:

— Показуй, що ти зробив, сину.

А Петрик нічого не зробив. Соромно йому матері у вічі дивитися.

— Ходімо, сину, покажу тобі, що люди зробили за той день, що ти прогаяв.

Узяла мама Петрика за руку й повела. Підвела до зораного поля, показує:

— Учора тут була стерня, а сьогодні рілля. Тут працював тракторист. А ти байдики бив.

Підвела до іншої ділянки, показує багато-багато ящиків із яблуками й каже:

— Ці яблука вранці були на деревах, а тепер, бачиш, у ящиках. Уночі їх повезуть у місто. Тут і я працювала. А ти байдики бив.

Підвела до великої-великої купи зерна.

— Це зерно вранці було в колосках. Хліб скошили й змолотили, зерно привезли на тік. А ти байдики бив.

Підвела до стінки, вимурованої із цегли.

— Тут уранці був лише гранітний фундамент, а тепер мур стоїть. Добре попрацювали муляри. А ти байдики бив.

Підвела до великого білого будинку, зайшла з сином. На полицях Петрик побачив багато випеченого хліба. Усе пахло хлібом — і повітря, і стіни, навіть трава на зеленому лужку біля будинку.

— Це пекарня. Уранці цей хліб був борошном, а тепер так і хочеться покуштувати смачний окраєць... Цілий день пекарі трудилися. Зараз машина приїде, хліб повезуть до магазину. А ти байдики бив.

Нарешті, зайшли вони до будиночка, на дверях якого Петрик прочитав: «Бібліотека». Бібліотекар показав велику полицю, на ній стояло багато книг.

— Ці книги люди прочитали сьогодні. Їх щойно принесли. І стільки ж узяли нових, — пояснив він.

«А я байдики бив...» — подумав Петрик. Йому було соромно навіть подумати про це, і він похилив голову. Тепер він зрозумів, що таке згаяний день.

Василь Сухомлинський

Запитання:

- ▶ 1) Що означає вислів «байдики бити»?
- ▶ 2) Перелічи всі різновиди праці, згадані в тексті.
- ▶ 3) Чи погоджуєшся ти з мамою Петрика та бібліотекарем у тому, що читання книг – це також праця? Чи вважаєш ти навчання працею? Обґрунтуй свою думку.
- ▶ 4) Поясни, чому не варто марнувати час.

Обмін враженнями про прочитаний твір.

*Початкова
школа*

Толерантність —
запорука академічної
доброчесності:

*Всяк розумний по-своєму:
один спершу, а другий потім*

Прочитай народні прислів'я та приказки, обдумай, що вони означають. Обговоріть із учителем значення кожного зразка усної народної творчості.

Ми різні

Люди, як і дні, не бувають однакові.

Португальська народна мудрість

Не міряй всіх на свій аршин.

Українська народна мудрість

Кожне дерево по-своєму цінне.

Корейська народна мудрість

І найкраще має свою ваду

Як нема без кісток риби, так нема людини без хиби.

Німецька народна мудрість

Бачиш у людини ваду, але й у тебе їх багато.

Корейська народна мудрість

Найкращий рибалка — не конче найкраща людина.

Норвезька народна мудрість

І розумні роблять дурниці.

Єврейська народна мудрість

Людина помиляється навіть тоді, коли говорить по писаному.

Турецька народна мудрість

Ми розвиваємося по-різному

Всякому овочу свій час.

На все свій час.

Все добре у свій час.

Українська народна мудрість

Хто сіє колючки, той збере будяки

Не роби комусь, що собі не мило.
Чого собі не зичиш, і другому не жадай.
Чужого не гудь, свого не хвали.
Задирай голову настільки, щоб шапка не злетіла.

Українська народна мудрість

Глянь спершу на своє, а тоді суди моє.
Хто сам себе вихваляє — невелику шану має.

Німецька народна мудрість

Хто з інших глумиться, сам глуму зазнає.

Французька народна мудрість

Шана тому, хто її віддає, а не тому, хто її дістає.

Єврейська народна мудрість

Хто високо пнеться, той упаде й заб'ється.

Словацька народна мудрість

Ми потребуємо одне одного.

Людина людині — віха.

Норвезька народна мудрість

Люди з людьми, гори з горами.

Словацька народна мудрість

Ціну людині складе тільки людина.

Турецька народна мудрість

Попросіть учителя/ку пояснити незрозумілі слова.

Прочитай оповідання Василя Сухомлинського, дай відповіді на запитання.

Найкраща лінійка³

Микола й Роман сидять за однією партою. У Миколи за письмові роботи завжди відмінні, лише інколи добрі оцінки. А в Романа — завжди посередні.

Ось і сьогодні роздала вчителька зошити з диктантом, що писали на минулому уроці. У Миколи знов «відмінно», а в Романа ніякої оцінки. Це означає, що помилок забагато. Написала вчителька: «Треба краще працювати».

Засумував Роман.

Після уроку мови пішли школярі до майстерні на урок ручної праці. Кожному учневі вчитель дав дощечку й сказав: треба зробити лінійку.

Микола й Роман працювали поруч. У Миколи вийшла лінійка крива, кострубата. А в Романа — рівна, гладенька, гарна.

Учитель сказав:

— У Романа лінійка найкраща. Йому ставлю «відмінно». А тобі, Миколо, ніякої оцінки не можна поставити. Треба краще працювати.

Засумував Микола.

Закінчився урок. Роман просить учителя:

— Дайте мені ту лінійку, що я зробив.

— Бери, — дозволив учитель.

Роман узяв лінійку, приніс її в клас і поклав на парту — поруч із зошитом, у якому за диктант немає оцінки.

Василь Сухомлинський

Запитання:

- 1) Порівняй себе із Миколою та Романом. Які навчальні предмети ти знаєш краще, а які гірше?

³ Текст наведено за виданням: Сухомлинський В. Вказ. праця. С. 459–460.

- ▶ 2) Чи траплялося так, що в зошиті замість оцінки за виконане завдання ти виявляв/ла напис «Треба працювати краще»? Якою була твоя реакція?
- ▶ 3) Для чого Роман приніс лінійку у клас? Що він хотів продемонструвати?
- ▶ 4) Що означає вислів «знайти себе»?
- ▶ 5) Чи можна вважати, що Роман на уроці ручної праці знайшов себе?

Обмін враженнями про прочитаний твір.

Щойно ти з однокласниками розробив/ла правила толерантної поведінки учнів вашого класу. Запиши їх і назавжди запам'ятай: стався до інших так, як хочеш, щоб ставилися до тебе.

Правила толерантної поведінки учнів _____ класу

Ми різні — і це прекрасно.

Правило 1. _____

Правило 2. _____

Правило 3. _____

Правило 4. _____

Ми потрібні одне одному!

*Початкова
школа*

Чесність —
найважливіша умова
успішного навчання:

*Як сам зробив, то й добре
вийшло*

Прочитай народні прислів'я та приказки, обдумай, що вони означають. Обговоріть із учителем значення кожного зразка усної народної творчості.

Бережи честь змолоду

Вчини раз не по правді, і цьому кінця не буде.
Ми живемо вчинками, а не роками.

Англійська народна мудрість

Посієш вчинок, виросте звичка.
Буде каяття, та не буде вороття.

Українська народна мудрість

Злодій починає з одненького яєчка.
Брехуновим брехням немає краю.

Турецька народна мудрість

Звичка — найкраща вчителька.
Помилка визнана — наполовину виправлена.
Дій по правді й нікого не бійся.

Німецька народна мудрість

З однієї брехні народжується сто брехеньок.
Брехливий повинен бути пам'ятливим.
Як не можеш досягти того, що хочеш, роби те, що можеш.

Іспанська народна мудрість

Чужим добром не збагатієш

На чужий труд ласий не будь.
Чуже переступи та не займи.
На чужий коровай очей не поривай, а свій дбай.

Українська народна мудрість

Недбальство господаря — злодієві підмога.

Іспанська народна мудрість

Чесна людина і злодій не думають однаково.

Англійська народна мудрість

Не конче бути знаменитим, досить бути чесним.

Єврейська народна мудрість

Як працюємо сьогодні, так житимемо завтра

На поганій підвалині добрий дім не збудуєш.
З неправдою нажитого не буде пожитку.

Французька народна мудрість

Брехнею світ перейдеш, а назад не вернешся.

Українська народна мудрість

Брехунів корабель далеко не запливе.

Турецька народна мудрість

Купований розум дорого обходиться.
Хто втратив довіру, той помер для світу.

Англійська народна мудрість

Зерно несправедливості хоч і проросте, та врожаю не дасть.
Брехня має короткі ноги.
Брехун та злодій тільки перший рік розкошують.

Грецька народна мудрість

Тому, хто нечесний у малому, не вірять у великому.

Іспанська народна мудрість

Хто дбає, той і має

З чесністю найдалі дійдеш.

Словацька народна мудрість

Хто сіє чесноту, той пожне славу.

Англійська народна мудрість

Добра слава від золотого пояса дорожча.

Французька народна мудрість

Здобудеш освіту — побачиш більше світу.

Українська народна мудрість

Розум — найкращий капітал.

Німецька народна мудрість

Учена людина з розуму живе.
Знання — це сила, що дає крила.

Іспанська народна мудрість

Прочитай оповідання Василя Сухомлинського, дай відповіді на запитання.

Як Павлик списав задачу⁴

Павлик прийшов до школи занепокоєний. Удома він довго сидів над задачею й не міг розв'язати. Тепер у нього одне було на думці: у кого списати задачу?

Прийшла Зіна. Вона добре розв'язувала задачі. Павлик спитав у неї:

— На скільки дій задача?

— На три, — відповіла дівчинка. — А хіба ти не розв'язав?

— Не вийшла... Дай, Зіно, списати...

— Ой, Павлику, чого ж ти сам не хочеш подумати? — сказала Зіна.

Вона дала йому свій зошит.

Павлик списав одну дію, другу, перейшов до третьої. У третій дії помітив у Зіни помилку: там, де треба було написати 23, Зіна написала 32.

У своєму зошиті Павлик написав правильно, а Зіні не сказав, що в неї помилка.

Учителька збрала зошити для перевірки. Наступного дня вона сказала:

— У Павлика «відмінно». Молодець, Павлику, добре попрацював над задачею. А в тебе, Зіно, — «добре». Помилку зробила...

Зіна здивувалася. Вона глянула на Павлика. Павлик почервонів і похнюпився.

Василь Сухомлинський

⁴Текст наведено за виданням: Сухомлинський В. Вказ. праця. С. 252.

Запитання:

- ▶ 1) Порівняй себе з Павликом і Зіною. Чи доводилося тобі списувати? Чи доводилося тобі давати списувати?
- ▶ 2) Чи можна вважати, що Павлик виграв від того, що списав задачу?
- ▶ 3) Чому Павлик почервонів і похнюпився від погляду Зіни?
- ▶ 4) Уявімо, що після оголошення результатів, Зіна підняла руку та повідомила всім, що Павлик списав у неї задачу. Як буде почуватися Павлик? Що, на твою думку, скаже з цього приводу вчителька?

Обмін враженнями про прочитаний твір.

Щойно ти з однокласниками розробив/ла правила чесної поведінки учнів вашого класу. Запиши їх і назавжди запам'ятай: і честь людини, і ганьба — усе в її руках.

Правила чесної поведінки учнів _____ класу

Правило 1. _____

Правило 2. _____

Правило 3. _____

Правило 4. _____

Учись чесно й досягнеш успіху в житті!

*Середня
школа*

Формуємо
спільноту дослідників,

*вчимося на помилках
Тома Сойєра і його друзів*

ПРИГОДИ ТОМА СОЙЄРА⁵

Як Том мало не став першим учнем

[...] Потім Том засів зубрити вірші з Біблії. Сід уже давно вивчив свої уроки. Том напружував усю свою силу, намагаючись запам'ятати п'ять рядків віршів. Він вибрав собі частину з нагірної проповіді, бо коротших віршів не міг знайти в усій Біблії.

Через півгодини Том мав хіба що невиразне уявлення про свій урок, бо весь час думки його витали далеко, а руки шастали по столі, шукаючи роботи. Мері взяла книжку, щоб перевірити, як він вивчив, і Том намагався наосліп знайти свою дорогу в тумані [...]

— Чому ти мені не підкажеш, Мері? Нащо ти мене мучиш?

— Томе, дурненький ти, хіба я тебе мучу? Треба ще повчити. Сміливіше, Томе. Ти це зробиш. І якщо ти вивчиш цей урок, я тобі подарую одну гарну, дуже гарну річ. Ну, будь розумненький.

— Гаразд... А що ти мені подаруєш, Мері? Скажи!

— Почекай, Томе. Ти ж знаєш, коли я кажу, що гарна річ, то вона гарна.

— Воно таки так, Мері. Гаразд. Я знову зубритиму.

Він таки взявся зубрити і, окрилений сподіванками та цікавістю, досяг блискучих успіхів.

Мері подарувала йому новісінький складний ніжик, аж за дванадцять з половиною центів. Том нетямився з радощів. [...]

Навчання в недільній школі тривало з дев'ятої до пів на одинадцять. Потім починалася церковна служба. Сід і Мері завжди з власної охоти лишалися на проповідь. Том теж лишався, але — з іншими, важливішими намірами. [...]

У дверях Том відстав на один крок від своїх і звернувся до одного теж по-святковому одягеного товариша:

— Слухай, Біле, в тебе є жовтий квиток?

— Є.

— Що ти візьмеш за нього?

— А що ти даси?

⁵ Текст наведено за виданням: Твен М. Пригоди Тома Сойєра. Твен М.

— Шматок локриці і риболовний гачок.

— Покажи.

Том показав. Речі були в належному вигляді, і майно перейшло з рук до рук. Потім Том поміняв дві білі мармурові кульки на три червоні квітки і ще пару кульок на пару синіх квіток. Він зупиняв біля входу хлопців і всім пропонував свої скарби в обмін на квітки різних кольорів. Це тривало десять або п'ятнадцять хвилин. А тоді вже він увійшов до школи разом з юрбою чистеньких і галасливих хлопців і дівчат, підійшов до свого місця й почав сваритися з першим же хлопцем, який підвернувся йому під руку. Втрутився вчитель — суворий літній чоловік. Але тільки-но він одвернувся, як Том ударив одного хлопця, ущипнув другого, а коли вчитель знову оглянувся, уткнув носа в книжку. За хвилину Том штрикнув шпилькою ще одного сусіда, аби почути, як той зойкне, — і знову дістав від учителя.

А втім, увесь Томів клас був як один — галасливі, метушливі хлопці й дівчата. Виходячи відповідати, жоден з учнів ніколи не знав як слід уроків, але йому підказували з усіх боків.

Сяк-так вони відповідали вчителю, і кожний з них дістав свою нагороду — маленький синій квіток. Синій квіток був платою за два біблійні вірші, вивчені напам'ять. Десять синіх квіток обмінювалися на один червоний. Десять червоних квіток дорівнювали одному жовтому. За десять жовтих квіток директор нагороджував учня Біблією, що в простенькій обкладинці коштувала сорок центів у ті добрі давні часи.

Та чи багато з моїх читачів мали б силу й терпіння вивчити напам'ять дві тисячі віршів, хоч би в нагороду за це їм пообіцяли Біблію з малюнками Доре? Проте Мері здобула таким чином дві Біблії. Для цього їй довелося попрацювати терпляче два роки. А один хлопець з німецької сім'ї мав навіть чотири чи п'ять Біблій. [...]

Старші учні умудрялися зберігати свої квітки й довго та нудно зубрили, щоб одержати в подарунок Біблію. Тому видача таких нагород була не частою і пам'ятною подією. Учень, що одержав Біблію, ставав героєм дня. Тому серце кожного школяра негайно спалахувало честолюбством, якого іноді вищало на цілих два тижні. Том, мабуть, прагнув цієї нагороди заради неї самої, але, безперечно, вся його істота горіла бажанням здобути будь-якою ціною славу й блиск.

Тим часом директор вийшов на кафедру, тримаючи молитовника в руках, і заклав вказівний палець між сторінками.

— Увага! — крикнув він. [...]

Під час останньої третини промови «погані» хлопці почали бої та інші забавки. [...]

А шепотіли і шаруділи головним чином з приводу події, яка траплялася не часто: до школи завітали гості. То були суддя Течер, з ним якийсь сивий миршавий дідок, а також огрядний літній джентльмен та поважна пані — безперечно, його дружина. Пані тримала за руку дівчинку. [...]

Літній чоловік, виявилося, був поважною персоною — не хто інший, як окружний суддя. Такого високого сановника діти ще ніколи не бачили: вони дивувалися, витріщившись на нього, і питали себе, чи з тієї глини він виліплений, що й усі люди. Діти чи то страшенно хотіли послухати, як він гарчить, чи то боялися, аби він не загарчав. Суддя прибув із містечка Константинополя за двадцять миль звідси, отже, подорожував і бачив світу, навіть бачив на власні очі приміщення окружного суду, дах на якому, кажуть, покритий цинковою бляхою.

Урочиста мовчанка. Пари очей побожно втупилися в славетну людину, показуючи, який священний трепет викликали такі думки. Ось він, великий суддя Течер, брат їхнього власного судді. Джеф Течер негайно вийшов наперед і довів, що близько знайомий з великою людиною. Для нього музикою в класі зазвучав шепіт:

— Дивися, Джіме, він іде туди! Та подивись! Він збирається потиснути йому руку... Він уже тисне йому руку... Бач, як — за руку! Ти хотів би бути на місці Джефа?

Містер Уолтерс заходився «показувати себе». Він гарячково радив, віддавав накази, розпорядження, гасав туди-сюди.

Бібліотекар теж «показував себе», бігаючи всюди з оберемком книжок і страшенно галасуючи. Молоді вчительки «показували себе», ніжно схиляючись до дітей, — яких вони щойно частували стусанами і скубли за вуха, — з усмішкою сварячись пальчиками неслухняним хлопчикам і підбадьорюючи слухняних.

Молоді вчителі «показували себе», виявляючи свою владу коротенькими зауваженнями та запроваджуючи похвальну дисципліну. І вчителі, і вчительки по кілька разів заклопотано підходили до книжкової шафи, що стояла біля кафедри.

Дівчатка теж «показували себе» всякими способами, а хлопчики «показували себе» так старанно, що повітря було сповнене шелестом паперу і мурмотінням голосів.

А над усім цим височіла постать великої людини, котра, сидячи в кріслі, розливала гордовиту суддівську посмішку, так би мовити, грілася в промінні власної величі, бо суддя теж «показував себе».

Одного лише бракувало містеру Уолтерсу для цілковитого блаженства: він прагнув видати комусь Біблію в нагороду й похвалитися дивом-дитиною. У декого з учнів було по кілька жовтих квіток, але ніхто не мав їх досить. Даремно директор перепитував найкращих учнів. [...]

І ось, коли його надія вже вмерла, виходить наперед Том Соєр і показує цілу купу квіток: дев'ять жовтих, дев'ять червоних та десять синіх і вимагає собі в нагороду Біблію.

Неначе грім ударив з ясного неба. Містер Уолтерс давно вже махнув рукою на цього хлопця і був певний, що не бачити йому Біблії протягом найближчих десяти років. Але розмірковувати ніколи. Пред'явлено незаперечні документи, і по них треба платити. Отже, Тома запросили туди, де сидів суддя та інші обранці, і велику новину було проголошено з кафедри. Це була найбільша несподіванка за останнє десятиріччя. Враження вона справила неймовірне. Новий герой піднявся на таку саму висоту, як і знаменитий суддя. І тепер уся школа бачила двоє великих див замість одного. Усіх хлопців мучила величезна заздрість. Та найбільше страждали, пізно схаменувшись, ті, що самі допомогли Томові досягти такого успіху, продаючи йому квітки за багатства, які він зібрав на фарбуванні паркану. І вони зневажали себе за те, що стали жертвами низьких хитрощів цього підступного пройдисвіта.

Вручаючи нагороду, директор змусив себе виголосити найзворушливішу для таких обставин промову, але в його виступі не було справжнього натхнення. Щось підказувало бідоласі, що тут криється таємниця, якої, може, краще й не виявляти. [...]

Тома познайомили з суддею. [...]

— Оце так. Гарний, розумний хлопець. Молодець! Дві тисячі віршів — це багато, дуже, дуже багато! І ти ніколи не шкодуватимеш праці, витраченої на те, щоб вивчити їх. Знання важливіші за все на світі. Знання робить людей великими і добрими. І ти сам будеш колись великою людиною, доброю людиною, Томасе. [...] А тепер, чи не скажеш ти мені і цій пані дещо з вивченого тобою. Я знаю, ти не відмовишся, бо ми пишаємося дітьми, які люблять учитися. Ти, безперечно, знаєш імена всіх дванадцяти апостолів? Ще б пак! Чи не скажеш ти нам, як звали двох перших?

Том крутив гудзика й тупо дивився на суддю. Потім почервонів і опустив очі. Серце містера Уолтерса впало. Він знав, що хлопець не зможе відповісти на найпростіше запитання... І нащо тільки суддя питає його? А проте він визнав за потрібне сказати:

— Відповідай же джентльменові, Томасе, не бійся!

Том переступав з ноги на ногу.

— Я знаю, мені ти скажеш, — мовила пані. — Перших двох учнів Христа звали...

— Давид і Голіаф!

Краще опустимо завісу над кінцем цієї сцени.

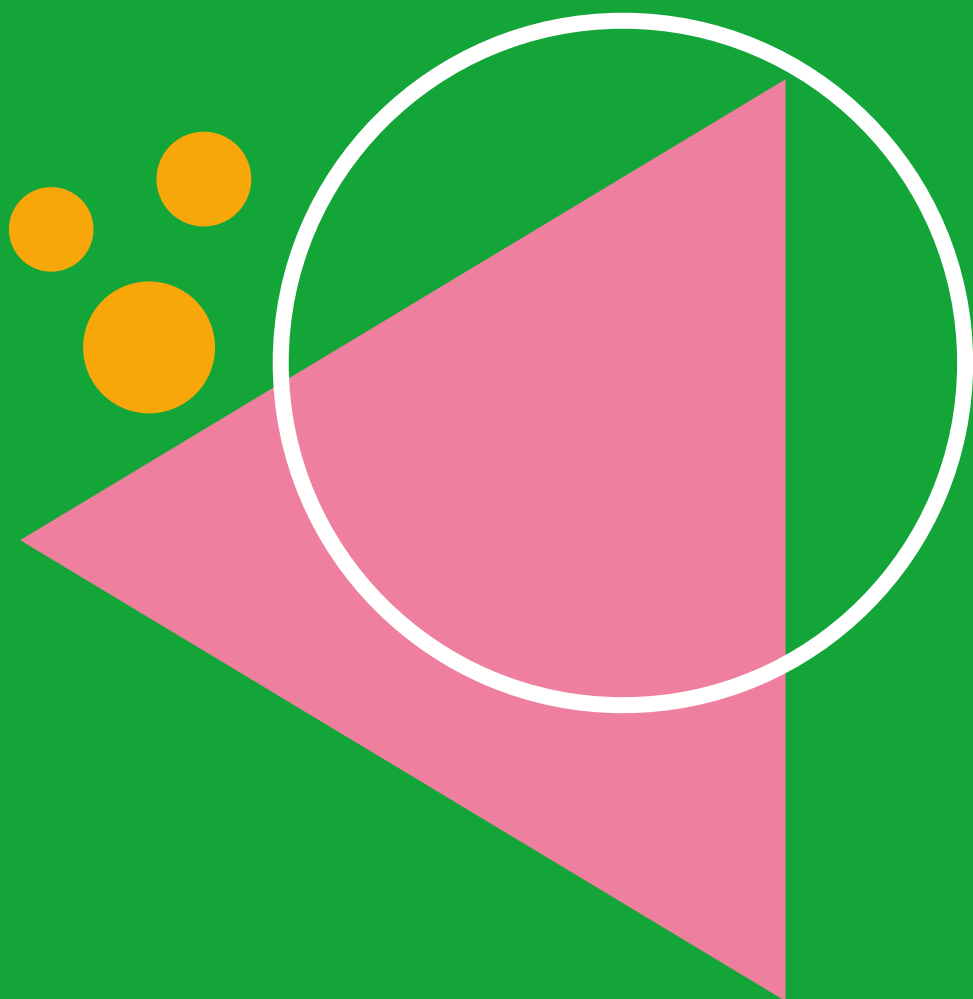
Марк Твен

Любий друже! Сьогодні урок відбувся в дещо незвичному для тебе форматі (не так як завжди). **Допоможи вчителю/ці зрозуміти який різновид уроку (традиційний чи такий як сьогодні) сподобався тобі більше. Ти маєш власну думку, і вона буде врахована.**

Звичайний урок		Урок у формі бесіди	
Переваги	Недоліки	Переваги	Недоліки
1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.
Чи справдилися Твої очікування від уроку?			

*Середня
школа*

Моральність
теж учинок:

*розробляємо кодекс честі
учнів класу*

ОДИНИЦЯ З ОБМАНОМ: ПОВІСТЬ В ОПОВІДАННЯХ ПРО 5-Б КЛАС⁶

Шурик Бабенко

Шурик Бабенко не був героєм. Шурик був тихий, нерішучий, сором'язливий хлопчик.

Якось так історично склалося, що з самого малечку він був позбавлений хлоп'ячого товариства. [...]

З буйним хлоп'ячим племенем Шурик спізнався лише тоді, як пішов до школи. [...]

Тільки у третьому класі йому дозволено було самому ходити до школи і виходити у двір гуляти. Але Шурикового становища це не змінило. У хлоп'ячий гурт увійти він не вмів. Мовчки стояв під стіночкою у дворі і дивився, як хлопці гасають. [...]

Щоправда, одного разу... Поробивши уроки, Шурик вийшов у двір і, як завжди, став під стіночкою біля пожежної драбини. Хлопці якраз «маталися». Було їх у дворі до двох десятків, грали вони не однаково — хто краще, хто гірше. І щоб було по справедливості й цікавіше, склад команд щодня мінявся. Постійними були тільки капітани — Ігор Дмитруха та Валера Галушкинський. Решта хлопців розбивалися на пари. Обнявшись, вони якусь хвилю шепотілися, потім підходили до капітанів і говорили:

— Мати-бати, що вам дати: яблуко чи грушу?

— Яблуко, — казав, наприклад Дмитруха, і хто з хлопців за домовленістю був «яблуком», ішов до нього в команду, а «груша» котилася в команду Галушкинського.

Це називалося «мататися». Навчив хлопців цього батько Ігоря Дмитрухи, монтажник-висотник, завзятий болільник футболу, розповівши, як колись у дитинстві вони з друзями розподілялися на команди у такий спосіб.

Так-от, у той день хтось із хлопців не вийшов, і Льоні Монькіну не було пари. Якби це інший, то він посумував би трохи і лишився в запасі. Але Льоня Моньків був такий зануда і зчинив такий гвалт: «А чому я! А я хочу! А я не буду! А я все одно!» — що Ігор Дмитруха врешті чвиркнув крізь зуби і, вгледівши Шурика, кивнув:

— Матайся он з ним!

⁶ Текст наведено за виданням: Нестайко В.З. Одиниця з обманом: повість в оповіданнях про 5-Б клас. Нестайко В.З. Одиниця з обманом: Повісті й оповідання. Харків: ВД «Школа», 2013. С. 18–22, 68–79.

І Льоня підскочив до Шурика і, навіть не спитавши, хоче той грати чи ні, обхопив його за плечі й лоскотно зашепотів у самісіньке вухо: «Ти гарбуз, я кавун. Ходімо!» І потяг до капітанів:

— Мати-бати, що вам дати: гарбуз чи кавун?

Шурик помітив, як Льоня підморгнув Ігореві, наголошуючи на слові «кавун». Йому, звичайно, хотілося бути в команді Ігоря Дмитрухи. Але Дмитруха чомусь сказав:

— Гарбуз!

Чи поспішив, чи не помітив отого підморгування. У Шурика заціпіло всередині — наче він раптом знявся й полетів.

— Будеш захисником, — кинув йому Дмитруха й побіг до центру поля.

Шурик отетеріло закліпав очима — він не знав, що має захищати захисник... Він полетів далі, але вже не вгору, а вниз, у прірву.

— Чого став! Біжи до воріт! — гукнув йому хтось із хлопців.

Шурик щодуху кинувся до воріт.

— Ти куди, ґава, то ж не наші ворота! — знов гукнули йому.

Шурик різко спинився і, мов загнане зайча, рвонув у протилежний бік.

— Стій тут! — шарпнув його хтось за руку.

Шурик завмер.

Пролунав свисток. Гра почалася.

Шурик стояв, і серце його тріпотіло, наче м'яч у сітці воріт. Він не міг розібратися, де «наші», де «не наші». Все зливалося в нього перед очима, мигтіло, мелькало й смикалося.

— Грай у стінку!.. Замкни штангу!.. Пресинг! — чув він звідусюди якісь незбагненні чудернацькі слова й нічого не міг зрозуміти.

І раптом він побачив, що прямо на нього... котиться м'яч.

Шурик заціпенів. Це було так страшно, наче то котився не м'яч, а котилася бомба. Шурик не міг ворухнутися. М'яч підкотився, стукнувся об Шурикову праву ногу й спинився.

— Пасуй! Пасуй сюди! — почув Шурик голос Ігоря Дмитрухи. Шурик наче прокинувся, дрібно затупцявся на місці, розмахнувся і незграбно шкрябонув ногою по землі... повз м'яч. І в цю мить налетів Валера Галушкинський, вдарив по м'ячу, воротар з хеком ляпнувся на землю, але було вже пізно.

— Фтука-а! — не своїм голосом закричав Галушкинський.

— Ура! Штука! — закричав Льоня Монькін, стрибаючи на спину Галушкинському. І ще кілька галушкинських гравців підбігло й обхопило свого капітана.

Шурикові здалося, що то його серце вискочило з грудей і разом з м'ячем влетіло у ворота...

Ігор Дмитруха підбіг до Шурика і пхнув його в плече:

— Геть з поля, партачу! — і загукав Галушкинському: — Ми граємо без центрального захисника.

Так закінчився Шуриків перший у житті футбольний матч. Більше ніхто Шурика «мататися» не запрошував. [...]

За передостанньою партою у правому ряду біля вікна сидить хлопчина в синенькій з білими смугами на рукавах і на комірці спортивній блузі від тренувального костюма. Це Вовка Онищенко, один з кращих спортсменів не лише в п'ятому «Б», а й в усій школі, а, може, навіть і в місті. Він має другий дорослий розряд з плавання і перший дорослий розряд із стрибків у воду. Він неодноразово посідав у змаганнях призові місця. Він, так би мовити, спортивна гордість школи.

А от цього року сталося так, що...

Вовка Онищенко

— По-опруо-о-симо ти-ишу-у!.. Урок почався.

Але тиша прийшла не зразу — ще якусь хвилину чулося човгання ніг, переговори.

Вчителька математики Марія Василівна терпляче ждала. Нарешті гомін ущух.

— Хто не виконав домашнього завдання, підніміть руку. Клас не ворухнувся. Руки не піднімав ніхто.

— Гарзд. Починаю опитувати.

Палець учительки поволі повзе по журналу, по синьому стовпчику прізвищ, а очі поверх окулярів пильно оглядають клас.

Вовка пригнувся, просто ліг на парту грудьми, сховавши голову за спину Вітасика Дяченка, що сидить попереду. Тіло напружилася, немов перед

стрибком, а в голові лише одна думка: «Невже не пронесе?! Невже не пронесе?! Не...» — Онищенко!

«Все!..»

Вовка тяжко зітхнув, поволі підвівся і став, похиливши голову, мов приречений. Він нічого не говорив, та й навіщо?.. Вчителька й без слів усе зрозуміла.

— Сідай! Одиниця «з обманом»!

Потім вона викликала Любу Присяжнюк, і та стала жваво відповідати урок.

Вовка не слухав. Вовка сидів, підперши кулаком щоку, і спідлоба дивився на Марію Василівну. Дивився з такою безсилою люттю і відчаєм, як може дивитися тільки переможений на свого ворога-переможця.

Що вона наробила отою своєю одиницею!.. Що вона наробила!..

Все пропало!.. Все!

Сергій Петрович нізащо в світі не допустить Вовку до змагань.

Нізащо в світі!..

Його тренер Сергій Петрович — залізна людина.

Та що й казати — у спортивній школі, куди ходить Вовка, — це закон: у кого погані оцінки, того до змагань не допускають.

А як Вовка чекав цих змагань!..

Міські змагання зі стрибків у воду. Перші три призери їдуть у Краків. На міжнародні змагання.

Краків... Міжнародні змагання... Уявляєте?..

І у Вовки були реальні шанси на призове місце. Сам Сергій Петрович сказав:

— Якщо добре відпрацюєш вхід у воду, твій стрибок «сальто з піруетом» може потягти на дев'ять балів...

Сам Сергій Петрович... І от...

Ну, звичайно, він, Вовка, винен... Звичайно... Ну, не вивчив...

Але ж учора по телевізору був хокей. Великий хокей! Хіба можна було в цей час готувати уроки? Люди добрі!.. А перед цим — тренування. А позавчора — «Зоряні війни». Що? Не можна вже й подивитися? Ті війни показують не кожного дня. Всі бачили, а йому — не можна? Не можна?.. Ігор Дмитруха сказав, що їх треба неодмінно подивитися. І так в одному лише

кінотеатрі йде. Поки туди доїхав, поки назад. Коли ж ті уроки робити? Уночі, чи що?.. Сергій Петрович сам казав, що перевтомлюватись не можна, бо втрапиш спортивну форму.

До того ж Вовка був абсолютно, ну абсолютно переконаний, що його не викличуть. Адже Марія Василівна зовсім недавно викликала. І поставила шістку з плюсом. З плюсом! Цілком гарна оцінка... Спокійнісінько можна було сьогодні його не чіпати. Але ж ні — викликала! На зло викликала!.. Ну як до неї можна ставитися після цього?..

І що це взагалі за вчителька?!

Якась старорежимська смішнячка. Не в сучасній школі їй місце, а в пансіоні для... для дореволюційних дівиць. Факт!

А оцінки які вона ставить! Це ж комедія, а не оцінки! Це ж для фейлетону у «Вечірній Київ»!.. У жодного вчителя в світі немає таких оцінок. І вигадала ж! Одиниця «з обманом» (одиниця, обведена буквою О, — це коли одразу не признаєшся, що не вивчив уроку). «П'ятірка — майже шістка» (5→6) — це коли старався, готував урок, але нічого не вийшло. А плюси та мінуси!.. Сімка з двома мінусами. Десять з трьома мінусами. Дванадцять з плюсом!

Просто плюс без усякої оцінки (коли добре відповів на незначне усне питання).

Якісь допотопні оцінки. І куди тільки директор дивиться!..

[...]

...У змаганнях Вовка Онищенко участі не брав. Сергій Петрович виявився справді залізною людиною. І хоча Вовка, втративши будь-яку гордість, намагався виправдатися, доводив, що це випадково, що він не винен, і навіть, мало не плачучи, присягався: «Я більше не буду», — нічого не допомогло.

Мало того! Коли у класі дізналися, що Вовку не допустили до змагань, всі з обуренням накинулися на нього. [...]

І через оті докори, і через те, що всі його приниження і просьби виявилися марними, Вовчине серце краялося на шматки — він був дуже самолюбний. А самолюбні люди в своєму приниженні намагаються звинуватити будь-кого, тільки не себе. І Вовка звинувачував Марію Василівну. «Все вона, все через неї!» — з безсилим відчаєм думав він. [...]

І от надійшло Восьме березня — Міжнародний жіночий день.

Як стало вже традицією, жінок вітали напередодні — сьомого.

Вовка цілий місяць майстрував мамі подарунок — чемоданчик-аптечку з безліччю відділень та ящиків для ліків (Вовчина мама працювала

лікарем у «швидкій допомозі»). Але вручити його сьогодні вранці не зміг — мама спала після нічного чергування.

Тому Вовці просто не сиділося на уроках, йому кортіло побігти додому й урочисто піднести мамі подарунок. Він боявся — а що як мама, прокинувшись, подумає, що він взагалі нічого їй не подарує в цей день?

Як довго тягнуться сьогодні уроки! І мов на глум, останнім був урок Марії Василівни. Цей урок здався Вовці просто нестерпним.

Вовка вже не думав про те, щоб Марія Василівна викликала його, йому було не до цього сьогодні.

Що вона там тягне? Кому це потрібно сьогодні? Могла б врешті-решт навіть трохи раніше відпустити. Усе-таки свято. Та й сама жінка все-таки. Хай би йшла святкувати.

Проте Марія Василівна, мабуть, не розуміла цього. Вона дотягла пояснення уроку до самісінького дзвоника. І, коли пролунав дзвоник, вона саме кінчила пояснювати. Учні одразу заметушилися, дістаючи портфелі. Але з місця уставати не наважувались — Марія Василівна все ще стояла біля столу.

Було незрозуміло, чого вона бариться — раніше вона ніколи не затримувалася в класі після дзвоника.

Марія Василівна зняла окуляри, провела рукою по стомлених очах і усміхнулася якоюсь дивною тремтливою усмішкою. Потім тихо, але так, що весь клас почув, сказала ніби сама до себе:

— От і закінчився мій останній урок... На все добре, діти...

Нарешті!.. Вовка рвонувся з місця й вискочив з класу. І лише в коридорі раптом зупинився. Що таке? З класу, крім нього, ніхто не вийшов. Певно, Марія Василівна ще щось говорила. На мить Вовка завагався, — якимось негаразд вийшло. Але махнув рукою: «Ет! Мабуть, каже, щоб ми своїх матерів привітали із святом. Самі знаємо! Не вертатися ж через це назад», — і побіг додому.

Мама дуже зраділа Вовчиному подарунку. [...]

Настрій у Вовки був чудовий. Він почував себе героєм. Це дуже приємне почуття, і його завжди хочеться продовжити. Коли мама і тато, розхваливши Вовку до небес, нарешті взялися до своїх справ, Вовка подався до сусідів. Сусіди, звичайно, все вже знали і теж стали хвалити Вовку. Правда, значно стриманіше, ніж тато з мамою. А восьмикласниця Нюрка й зовсім нічого не сказала. Вона крутилася перед дзеркалом, кудись збираючись. Таке Нюрчине ставлення не сподобалося Вовці.

— Куди це ти так чепуришся, красуне? — глузливим тоном спитав він.

— Як це куди? — підфарбовуючи вії, пискнула Нюрка. — До школи.

На урочисті збори, присвячені Восьмому березня.

Вовка пхикнув — подумаєш, щастя, урочисті збори! Нюрка сьогодні його дратувала.

— Слухай, Вовко, — вона обернулася, — чого це ти приховав, що ваша Марія Василівна йде на пенсію? Її сьогодні на зборах урочисто проводжатимуть.

— Що-о? — від подиву Вовка аж рота роззявив. [...]

У Вовки голова пішла обертом. Як же це я так?! Як же він міг не зрозуміти її слів: «От і закінчився мій останній урок...» [...]

Вовка обережно прослизнув у двері школи і, злодійкувато оглядаючись, рушив по сходах на другий поверх, де містився зал. Вовка знав, що на такі урочисті збори молодших класів не запрошують — лише старші. Знав також, що коли його побачать, то відішлють додому — дисципліна є дисципліна. Але Вовка не міг не прийти зараз до школи. Щось тягло його сюди нестримно, як тягне, кажуть, злодія на місце злочину. [...]

Може, тому, що Вовка був захоплений своїми переживаннями, — а саме в цей час знову залунали оплески — він не почув кроків. І лише коли хтось штовхнув його, рвучко обернувся. Позад нього стояло четверо семикласників: три дівчинки і один хлопець — Костя Лось, якого Вовка добре знав, бо той теж був завзятим спортсменом — чемпіоном школи з гімнастики. Семикласники тримали в руках два кошики з квітами.

— Чого стоїш на порозі? — просичала до Вовки струнка білява дівчинка, що була в парі з Костею.

— Та це Вовка Онищенко. З п'ятого «Б». Стрибун у воду, — скоромовкою прошепотів Костя. — Марія Василівна у них викладала. Мабуть, прийшов вітати від класу, запізнився і боїться заходити... Ну, ходімо, старий!.. Тільки швидше, бо знову хтось виступатиме, тоді буде незручно.

І Костя ловко підштовхнув Вовку коліном, і той опинився в залі. Все це сталося так несподівано й блискавично, що Вовка не зміг сказати ні слова. [...]

І от Вовка — на сцені. Семикласники ставлять квіти на стіл президії і хутко повертаються назад у зал. А Вовка, раптом утративши над собою владу, застигає на місці в якомусь розпачливому заціпенінні.

Директор школи Вадим Григорович якийсь час запитально дивиться на нього, потім усміхається і несподівано каже:

— Слово має учень п'ятого «Б» класу Онищенко Володимир.

У Вовки потемніло в очах. Невимовний жах охоплює Вовку. Як це сталося? Для чого він тут? Що робити?..

Усе тіло Вовчине — ніби чуже. Особливо руки. Він не знає, куди їх подіти. Вони заважають йому. Він то закладає їх за спину, то засовує у кишені, то стискає так, що тріщать суглоби...

Усі чекають.

Вовка мовчить.

— Говори, Онищенко, не соромся, — лагідно запрошує директор.

— Ну — «Дорога Маріє Василівно...» — пошепки підказує Павло Павлович, що сидить зовсім близько.

— Дорога Маріє Василівно, — машинально повторює Вовка, лякається власного голосу й замовкає.

Та вже пізно. Тепер треба щось говорити. І слова вириваються самі собою — гарячкові, безладні, нестримні...

— Я... в мене... Я нічого не хотів... Я просто... У мене... одиниця «з обманом»... остання... більше ні в кого... І я не виправив... Не встиг просто... Я хотів... учив... Слово честі... Тепер усе-все знаю... Чесне...

Вовчин голос раптом затремтів, зірвався, перед очима попливли яскраві кола. Вовка рвонувся з місця, кинувся в глиб сцени і, забившись у куток, гірко заплакав.

Крізь сльози він не чув шуму в залі, не розумів, що йому говорили. Він тільки відчув, як хтось обняв його обережно за плечі й кудись повів. Він ішов, затуливши обличчя руками, і нічого не бачив.

Потім, усе ще плачучи, він сидів на дивані і хтось мовчки ніжно гладив його по голові. А коли Вовка зрештою заспокоївся й розплющив очі, то побачив, що сидить в учительській, а поряд з ним — Марія Василівна, і більше нікого поблизу немає.

Помітивши, що Вовка вже не плаче, Марія Василівна усміхнулась і чомусь пошепки, хоча нікого в кімнаті не було, сказала:

— Дурненький мій хлопчику! Ич, яке вигадав! Немає в тебе ніякої одиниці «з обманом». Ти її щойно виправив. Чуєш?.. Виправив. Не кожен може визнати свою провину. Та ще й привселюдно. Тільки чесна людина.

...Мине багато років, Вовка стане Володимиром Івановичем, інженером, космонавтом, а може, й учителем (хто знає!) — але ніколи в житті не забуде він цієї хвилини і цих слів...

Всеволод Нестайко

Для нотаток

Любий друже, пропонуємо тобі зробити конспект розповіді вчителя про те, як найкраще укласти Кодекс честі учнів твого класу. «Оцінки з брехнею» (що це?):

Які життєві ситуації можуть виникнути у класі та як їх вирішити?

1) _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

8) _____

9) _____

10) _____

Які дії вчителів вважаються порушенням норм академічної доброчесності?

Куди звертатися у випадку порушення норм академічної доброчесності вчителями?

СУДОВИЙ ПРОЦЕС НАД ГДЗ

Анкета (на відривному листі робочого зошита)

Любий учню, просимо тебе відповісти на низку запитань:

1) Чи знаєш ти, що таке ГДЗ? Якщо так, розшифруй ці літери:

2) За яких обставин ти познайомився/лася з ГДЗ?

- а) мені порадили використовувати ГДЗ мої друзі;
 - б) я бачив/ла як інші учні використовують ГДЗ і захотілося самому/ій;
 - в) батьки спонукають мене користуватися ГДЗ задля кращих оцінок;
 - г) інше.
-
-

3) Як часто ти послуговуєшся ГДЗ?

- а) зрідка;
- б) часто;
- в) щоразу, коли робиш домашні завдання.

4) Якій версії ГДЗ ти надаєш перевагу?

- а) онлайн-версії;
- б) друкованій версії;
- в) поєдную обидві.

5) Уяви ситуацію: у твоєму класі учні, які використовують ГДЗ, отримують кращі оцінки, аніж ті, хто працює самостійно. Який висновок ти зробиш для себе із цього досвіду?

- а) я теж буду користуватися ГДЗ;
- б) навіть цей досвід не змусить мене користати з ГДЗ;
- в) я буду боротися з несправедливістю.

6) Як твої батьки ставляться до того, що ти використовуєш ГДЗ?

- а) їм байдуже;
- б) вони суворо забороняють користуватися ГДЗ;
- в) у цілому вони не схвалюють цей досвід, але визнають, що інколи він виправданий.

7) Чи є у твоєму класі учні, які ніколи не використовують ГДЗ?

- а) так, але їх небагато;
- б) так і таких учнів багато;
- в) ні;
- г) не знаю.

8) Уявимо, що в тебе є молодший братик або сестричка (можливо, ти насправді їх маєш). Чи порадиш ти дитині, котру любиш, користуватися ГДЗ?

- а) так;
- б) ні;
- в) я це заборонятиму.

9) Чи виникало в тебе бажання відмовитися від ГДЗ?

- а) так і досить часто;
- б) так, зрідка;
- в) ні.

10) Що саме змушує тебе замислюватися над тим, чи варто використовувати ГДЗ?

- а) настанови вчителя;
- б) настанови батьків та інших родичів;
- в) усвідомлення того, що я втрачаю свій потенціал;
- г) я отримую погані оцінки, коли використовую ГДЗ;
- ґ) мене стримує осуд товаришів;
- д) я ніколи про це не думав/ла.

11) Що саме змушує тебе звертатися до ГДЗ знову і знову?

- а) лінь;
 - б) почуття страху, що за самостійно виконану роботу отримаю гіршу оцінку;
 - в) почуття страху, що я не зможу виконати самостійно домашнє завдання взагалі;
 - г) я не задумуюся над цим питанням;
 - ґ) інше
-
-
-

12) Як ти використовуєш час, який вивільняється завдяки ГДЗ?

- а) спілкуюся з друзями;
- б) граюся на подвір'ї;
- в) граюся у відеоігри;
- г) допомагаю батькам та іншим родичам;
- ґ) працюю;
- д) інше.

Любий друже, щойно ти взяв/ла участь в опитуванні про дотримання норм академічної доброчесності у твоєму класі. Можливо, вперше у житті ти задумався/лася над тим, що використовувати результати чужої праці (ГДЗ) погано. Пам'ятай, що автори й видавці ГДЗ – не добродії, які бажають тобі успіху, а люди, які отримують гроші за те, що ти деградуєш, стаєш неспроможним самостійно вирішити свої проблеми.

В японській літературі народження дитини порівнюється з камінцем, який падає у воду. Коли камінець торкається водної гладі, розходяться кола, які символізують нове життя й ті зміни, які викликає це життя навколо. Ти можеш прожити своє життя як рослина, тоді кола на водній гладі більше не виникатимуть. Однак, можна прожити життя так, що ці кола не зникатимуть узагалі. Це й означатиме бути Людиною, змінювати світ навколо себе, жити цікавим і насиченим справжнім життям. Кожен день роби крок до своєї мрії! Завжди виконуй домашні завдання самостійно. ГДЗ і справжнє цікаве осмислене життя – несумісні.

**Напиши твір-роздум на тему:
«Чому не варто використовувати ГДЗ».**

СУДОВИЙ ПРОЦЕС НАД ДОДАТКОВИМИ УРОКАМИ

Анкета (на відривному листі робочого зошита)

Любий учню, просимо тебе відповісти на низку запитань:

1) Поясни своїми словами, що таке додатковий урок у школі.

2) В якому класі ти дізнався/лася про можливість відвідувати додаткові уроки?

3) Чи відвідуєш ти додаткові уроки?

- а) так;
- б) ні;
- в) колись відвідував/ла, а тепер – ні;
- г) зараз не відвідую, але планую в майбутньому.

4) Хто наштовхнув тебе на думку, що потрібно відвідувати додаткові уроки?

- а) батьки;
- б) вчителі;
- в) я сам дійшов/ла такого висновку;
- г) мені підказали однокласники.

5) Чи засвоюєш ти навчальний матеріал на «основних» уроках?

- а) так, повністю;
- б) так, частково;
- в) не засвоюю взагалі.

6) Чи допомагають тобі засвоїти матеріал додаткові уроки?

- а) так;
- б) так, частки;
- в) ні.

7) Як часто ти відвідуєш додаткові уроки?

- а) щодня;
- б) декілька разів на тиждень;
- в) декілька разів на місяць.

8) Уявімо ситуацію: ти повністю засвоюєш матеріал на уроках, але вчитель змушує тебе відвідувати додаткові уроки. Як ти вчиниш?

- а) буду відвідувати додаткові уроки;
- б) поскаржуся батькам;
- в) поскаржуся шкільній адміністрації;
- г) зателефоную на гарячу лінію міністерства освіти;
- г) не знаю.

9) Чи дозволяють у твоїй школі самостійно обирати вчителів для додаткових уроків?

- а) так;
- б) ні;
- в) було б добре!

10) Познач правильні, як на твою думку, відповіді:

- а) мені ліньки робити домашні завдання самостійно, а додаткові уроки – це можливість виконати їх за допомогою вчителя;
- б) я планую вступати до вишу; додаткові уроки – це можливість краще підготуватися до вступу;
- в) мої батьки оплачують додаткові уроки, тому вчителі змушені виставляти мені позитивні оцінки;
- г) час від часу я беру участь у шкільних олімпіадах, а додаткові уроки дають можливість підготуватися до них якнайкраще;
- г) я не знаю навіщо відвідую додаткові уроки, але так хочуть мої батьки;
- д) додаткові уроки – це втрачений час;
- е) додаткові уроки – це час, проведений з користю.

Людий друже, щойно ти взяв/ла участь в опитуванні про дотримання норм академічної доброчесності твоїми вчителями.

Поважай і люби вчителів! Однак, пам'ятай, що вчитель не має права змушувати тебе відвідувати платні додаткові уроки. Ти маєш можливість і навіть обов'язок чинити опір: зокрема, можеш поскаржитися шкільній адміністрації (завучам або директору), зателефонувати на гарячу лінію Міністерство освіти і науки України тощо. Проте спершу щиро та відверто поговори зі своїм учителем і батьками. Продемонструй свою духовну зрілість; покажи, що ти Людина, з потребами й бажаннями якої дорослі повинні рахуватися.

Учням твоєї школи рекомендуємо видавати стінгазету «Учителі, які нас надихають», на сторінках якої ви зможете висловлювати свою повагу справжнім педагогам. Учителі, які чинять неправильно, наочно побачать, що вони втратили довіру, любов і повагу своїх учнів. Можливо, усвідомлення цього стане для них додатковим стимулом, щоб змінитися на краще.

**Напиши твір-роздум на тему:
«Додатковий урок як мій особистий вибір».**

Рекомендована структура твору

Теза (головна ідея твору) _____

Аргумент 1 _____

Аргумент 2 _____

Аргумент 3 _____

Висновок _____

Корисні словосполучення

Я думаю, _____

Я вважаю, _____

На мою думку, _____

Насамперед _____

Насамкінець _____

Отже, _____

МОЯ ШКІЛЬНА НАУКА: АНАЛІЗУЄМО ЗДОБУТКИ ТА ПРОРАХУНКИ, ВИЗНАЧАЄМОСЯ ІЗ ЖИТТЄВИМИ ПРІОРИТЕТАМИ

Любий друже, щойно ти проаналізував/ла свої здобутки та прорахунки у школі. Усвідомити їх тобі допомогло анкетування учнів класу. Зафіксуй свої думки з цього приводу.

Мої здобутки за 9 років навчання у школі:

Мої прорахунки за 9 років навчання у школі (моя абабагаламага):

Чому так сталося (аналіз причин моїх невдач)?

*Старша
школа*

**Університет, освіта,
компетентності:**

*про вибір життєвої стратегії
в «добу знань»*

Нижче наведена таблиця, складена аналітиками Всесвітнього економічного форуму в Давосі в 2016 році⁹. Вони визначили, які уміння і навички були найзатребуванішими на ринку праці в 2015 р., а які будуть у 2020 р.

2015 рік	2020 рік
1) Комплексне розв'язання проблем	1) Комплексне розв'язання проблем
2) Координація дій з іншими	2) Критичне мислення
3) Управління людьми	3) Креативність
4) Критичне мислення	4) Управління людьми
5) Взаємодія, ведення перемовин	5) Координація дій з іншими
6) Контроль якості	6) Емоційний інтелект
7) Сервіс-орієнтування	7) Складання суджень і ухвалення рішень
8) Складання суджень і ухвалення рішень	8) Сервіс-орієнтування
9) Активне слухання	9) Взаємодія, ведення перемовин
10) Креативність	10) Когнітивна гнучкість

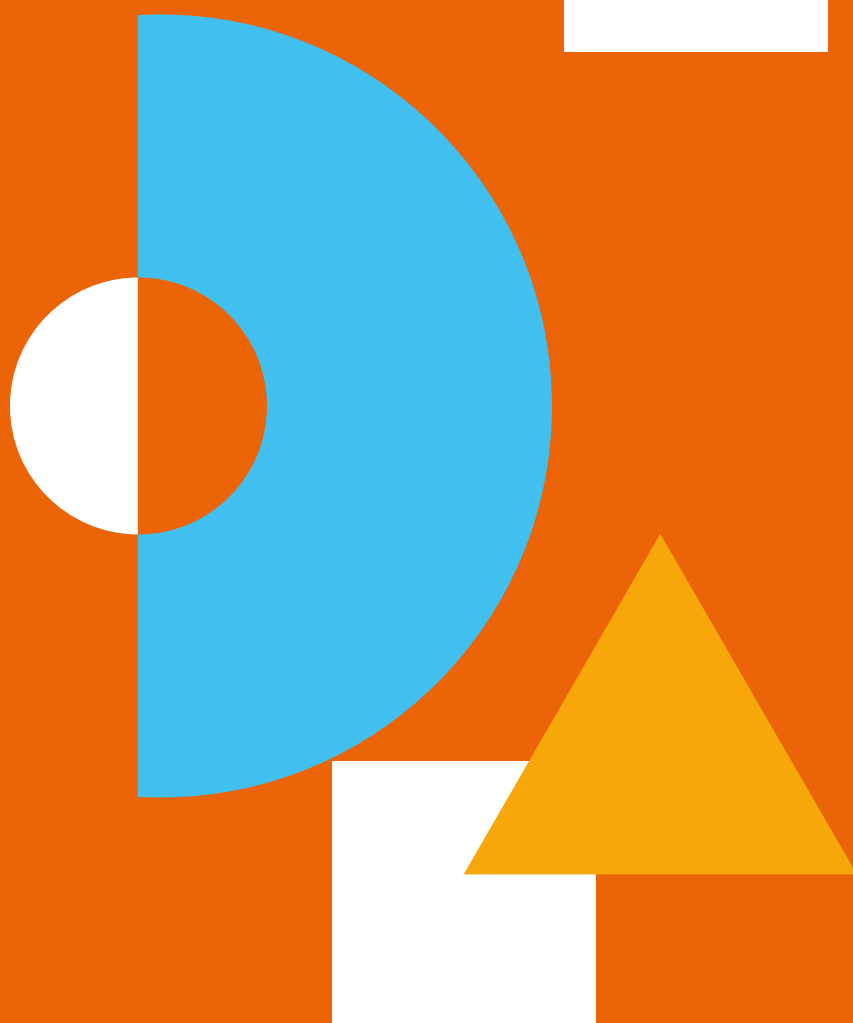
Проаналізуй цю таблицю. Чи ти розумієш, про що які навички йдеться в кожному конкретному випадку? Як ти вважаєш, формуванню яких компетентностей сприяє шкільна освіта? Які із цих навичок необхідні для твоєї майбутньої професії? Як ти можеш їх набути?

⁹ Наведено за: 10 ключових навичок до 2020-го. URL: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907 (дата звернення: 05.04.2019).

Насамкінець, пропонуємо Тобі ознайомитися з рекомендаціями, підготованими для тебе Міністерством освіти і науки України й аналітичним центром CEDOS, які наведені у Додатку. Читай пояснення, став позначки, обирай.

Успіхів Тобі! Не будь маглою — будь добросовісним!

*Старша
школа*

**Дискутуємо
з Іваном Франком,**

*розмірковуємо про призначення
школи, вчимося передавати
чужі думки на письмі*

Любий друже, прочитай уривок з оповідання Івана Франка. Поміркуй над словами вчителя Міхонського. Сформулуй власну думку про призначення школи й напиши вдома твір-роздум на цю тему. Перед тим, як почати писати, пригадай правила передачі чужого мовлення на письмі; зверни увагу на Приклади 1,2.

Чому так важливо мати власну думку та передавати на письмі чужі думки згідно з правилами? Пропонуємо тобі виконати таке завдання:

Зранку, перед тим, як іти до школи, стань на подвір'ї і протягом 5 хвилин нічого не роби. Повз тебе проходять люди, співають пташки або ж накрапатиме дощ, або ж падатиме сніг тощо. Ти виявиш, що своєю присутністю ти нічого не змінюєш у світі. Тебе практично ніхто не бачить. Ти ніби не існуєш для людей. Ця ситуація схожа з тією, коли ти не маєш власної думки чи не вмієш її правильно подати. Тебе ніхто й ніколи не помітить, бо ти не викликаєш зацікавлення.

Через деякий час вийди на подвір'я і щось вигукни, або, якщо ти не соромишся, заспівай пісню. На якусь мить світ ніби зупиниться, люди на тебе обернуться, навіть пташки замовкнуть. Ти є. У тебе вистачило сміливості продемонструвати це усім. Якщо ти маєш власну думку – ти дуже смілива людина, адже ти хочеш, щоб тебе побачили та сприйняли інші люди. Однак, для того, щоб висловити власну думку, треба відмежувати її від інших думок: треба чітко показати, де моє, а де чуже. Для цього й існують правила оформлення цитат, які не можна змінити, бо це усталений спосіб передачі чужих думок. Необхідність правил потрібно усвідомити та назавжди їх запам'ятати.

Борис Граб

Вчитель Міхонський повчає Бориса Граба:

« — Власна думка! Власна духовна праця, ось у чім властива ціль гімназії! — повторяв він не раз. — Ти думаєш один з другим, що та латина, грека, фізика чи математика, логіка чи психологія, що ми тут з тобою переробляємо, придасться тобі потім у житті на щось? Не вір тому! Хіба на вчителя підеш, та й то в такому разі придасться тобі з того лиш мала частина. А так, у звичайнім житті інтелігентного чоловіка, урядника, купця, ремісника — все се зовсім ні до чого не здалося. Самі побачите, як лише вийдете з гімназії; за рік, за два половина з вас забуде читати по-грецьки, латинської книжки до смерті не візьме в руки, а на логарифми буде дивитися, як теля на нові ворота. І що ж з

того виходить? Я знаю: дехто скаже: «Дурні професори, дарма гають час собі й нам і вчать нас непотрібних речей». Отже, неправда! Ми з вами, як той біблійний Саул, що то пішов шукати загублених ослиць, а знайшов корону. Ми нібито ведемо вас шукати ослиць, ніби тих граматичних форм, алгебраїчних формул, історичних дат. А тим часом ні! Не о те ходять! Головна річ у тім, аби ви навчилися володіти своїм мізком. Знаєте, як мала дитина вчиться зразу дивитися очима, потім хапати руками, а нарешті ходити ногами та говорити. Так і гімназія вчить вас володіти духовними органами, виробляє пам'ять, порядне думання, систематичність, а нарешті критичність. Отсе мета гімназії. Гімназія — се та ж гімнастика, лише на широкій духовій основі. Щоб ти, пройшовши її, був приготований узятися до всякої праці чи науки, що має заповнити твоє життя. Аж там, за дверима гімназії, почнеться те, що має придатися тобі в житті, правдива наука. Тут усе лише гімнастика, вироблювання здібностей, а з них найвища, найдорожча — здібність власного думання»¹⁰.

Іван Франко

Приклади, як висловлювати власну думку й передавати чужу (дійсно для шкільних творів).

Приклад 1

У статті Романа Вишнівського читаємо:

«Засуджуючи організацію освіти в середніх школах Галичини, порівнюючи їх з млинком, куди кладуть здорових дітей, а виймають покалічених, І. Франко писав, що школа не розвивала дитини, не привчала її до самостійної думки, а набивала в голови учнів «велике множество всякої січки», перетворювала їх на склад готових формул. «Власна думка, власна духовна праця — ось у чім властива ціль гімназії», — неодноразово підкреслював І. Франко вустами вчителя Міхонського з оповідання «Борис Граб». Тому педагог закликає докорінно змінити всю систему освіти відповідно до потреб часу»¹¹.

¹⁰ Текст наведено за виданням: Франко І. Борис Граб. Франко І. Вибрані твори: у 3-х тт. / ред. колегія: В. Скотний та ін.; упор. З. Гузар. 2-е вид., доп. Дрогобич: Коло, 2005. Т. 2: Проза, драматургія. С. 133–134.

¹¹ Вишнівський РЙ. Іван Франко про школу як джерело виховання національної свідомості української молоді. Молодий вчений. 2018. No 3.1 (55.1). С. 16.

Приклад 2

У статті Тетяни Равчини читаємо:

«Аналізуючи педагогічні твори І. Франка, доходимо висновку, що моральну, добродійну людину можна виховати, якщо залучати її до міжособистісної взаємодії, організованої на засадах поваги й довіри, розвивати з нею гуманістичні стосунки, залучати до діяльності, в якій вона набуває досвіду позитивних вчинків. Досягнути цього можна, якщо методи педагогічного впливу викликають в кожного учня самоповагу, віру в себе, підкріплюють його позитивні вчинки, зумовлюють почуття сорому за порушення соціальних норм, шкільних правил, спонукають до самовдосконалення. [...]»¹²

Велике значення для виховного впливу вчителя, на думку І. Франка, мають переконання, а не накази й напучування. Цей метод зорієнтований на розвиток уяви особистості про необхідні вчинки, захоплення її ідеєю шляхом аргументів, пошуку позитивних моментів і критичного аналізу негативних. Для вчителя важливо говорити правдиво й упевнено, надихаючи учням свою віру у власні твердження. Тоді такі заклики мають зворотний відгук і спонукають учнів до відповідних дій. Важливим методичним прийомом переконання є створення в уяві учнів позитивних очікувань. З метою формування в учнів позитивної установки на навчання у гімназії Міхонський звертався до них такими словами: «Головна річ у тім, аби ви навчилися володіти своїм мізком. [...] Так і гімназія вчить вас володіти духовими органами, виробляє пам'ять, порядне думання, систематичність, а нарешті критичність. Отсе мета гімназії. Гімназія — се та ж гімнастика, лише на широкій, духовій основі». З прикладу педагогічної діяльності Міхонського ми можемо бачити значну виховну силу такого методу впливу, як навіювання. Саме словом він захоплював гімназистів, зачаровував їх певними ідеями, в які вони починали вірити, не вимагаючи ніяких аргументів»¹³.

А тепер твій вихід! Твір-роздум на тему «Про призначення школи»

¹² [...] – така позначка означає, що частину тексту пропущено.

¹³ Равчина Т.В. Ідеї навчання і виховання у творчій спадщині Івана Франка. Іван Франко: дух, наука, думка, воля: матер. Міжнар. наук. конгр., присвяченого 150-річчю з дня народження Івана Франка (м. Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. Т. 2. С. 962–963.

*Старша
школа*

Про муки творчості,

*неприпустимість плагіату
та необхідність покликань*

Створюючи образи Еркюля Пуаро й капітана Гастінгса, Агата Крісті творчо переосмислила популярних персонажів свого попередника Артура Конан Дойла. Роботу письменниці можна взяти за взірець, адже вигадані нею образи на 100 % оригінальні. Саме так потрібно працювати й тобі. Можна та навіть необхідно користуватися здобутками попередників, однак твій власний внесок має бути вирішальним.

Пригадай унікальні риси улюблених героїв, заповни таблицю.

Шерлок Голмс і доктор Вотсон	Еркюль Пуаро та капітан Гастінгс
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.

Любий друже, щойно твій твір на тему «Чому моя думка важлива?» було перевірено за допомогою антиплагіатної програми. Можливо, відсоток оригінальності тексту виявився незначним. Покращ свій результат – переписи твір і самостійно перевір його на плагіат!

Допіру Ти дізнався/лася про бібліографічні покликання. Чому ж вони настільки важливі? Візьмімо для прикладу повість «Одиниця з обманом» Всеволода Нестайка. Твір був написаний у далекому 1976 році. Нещодавно Видавничий дім «Школа» перевидав повість. З дозволу автора твір було почасти адаптовано для сучасного читача. Порівняй тексти 1976 і 2013 років. Ти виявиш, що вони відрізняються. Тому важливо знати, яке саме видання потрапило до рук читача та зафіксувати це у формі покликання. Суттєво відрізняються тексти перекладних творів, адже різні перекладачі можуть передати суть оригінального твору неоднаковими мовними засобами. Таких прикладів безліч.

Пригадай змагання з бігу. Свій шлях спортсмени починають з того, що стають в ряд на спеціальній розмітці, яка символізує старт і рівність можливостей. Оформлення покликань – це як розмітка на біговій доріжці. Це той стандарт, якого потрібно дотримуватися, щоб усі були в рівних умовах. У ро-

мані Дж. Д. Селінджера «Ловець у житі» читаємо: «Життя – це гра, і в неї свої правила». Академічне життя – це також «гра» і в неї дуже чітко визначені правила. Оформлення покликань – одне з них.

Любий друже, прочитай запропоновані уривки творів. Зроби на них покликання згідно із наведеними зразками (зверни увагу на всі розділові знаки; останною/іми вказується сторінка чи сторінки, де безпосередньо в тексті можна знайти наведений уривок). Дай відповіді на запитання.

1) У романі Джерома Д. Селінджера «Ловець у житі» відображено такі роздуми головного героя:

«Елктон-гілл я покинув переважно через те, що кругом там саме свинство. Оце й усе. Воно в них, як то кажуть, з усіх кутків пре. Взяти хоч би самого директора, містера Гааса. Другого такого паскуди світ не бачив. Куди там старому Термерові! По неділях, наприклад, Гаас швендяв з кімнати в кімнату й тиснув ручки всім батькам-матерям, які приїздили до хлопців. Подивися на нього — ангел, та й годі. Але не з усіма. У декого з хлопців батьки й матері були вже не молоді, а чи на вигляд простіші. Побачили б ви, як Гаас обходився з батьком і матір'ю мого сусіда в кімнаті! Коли чиясь мати не дуже струнка чи недорого вбрана або що чи коли на чийомусь батькові піджак із надто намощеними плечима та старомодні, чорні з білим, черевики, то каналія Гаас тільки мимохідь тицьне їм руку, скривить рота в нещирій посмішечці, а тоді круть — і відвернувся до інших батьків-матерів, та як заведе балачку — на добрих півгодини. Такого паскудства я не можу терпіти. Злість бере. Все це мене так пригнічує, аж сказ знаходить. Зненавидів я той Богом проклятий Елктон-гілл».

Знайди роман (видання 2018 року). Уривок ти відшукаєш у розділі 2 твору. Зроби покликання за зразком:

Амонашвілі Ш. Мистецтво родинного виховання. Харків: ВД «Школа», 2017. С. 24.

На яке відразливе явище вказує автор? Чи сумісне воно з демократичними цінностями? Як, на твою думку, це явище можна побороти?

2) У статті «Олімпійські церемонії та ритуали як форми утвердження і пропагування ідеалів олімпізму» написано:

«Того ж 1920 року в церемонію відкриття Олімпійських ігор була запроваджена ще одна важлива форма – ритуал проголошення олімпійської присяги/клятви. Сьогодні його вважають одним із найважливіших атрибутів Олімпійських ігор, що виражає ідею об'єднання молоді і її суперництва лише на основі чесної і відкритої боротьби.

Ідея відродження давньогрецького ритуалу олімпійської присяги/клятви спортсменів теж належить П'єру де Кубертену, який 1913 року розробив її текст і запропонував на розгляд МОК. В її основу були покладені поняття гідності й честі, такі близькі для елітарного кола засновників МОК: "Від імені всіх спортсменів я обіцяю, що ми будемо брати участь у цих Олімпійських іграх, поважаючи і дотримуючись правил, за якими вони проводяться, в істинно спортивному дусі, у славу спорту і в ім'я честі своїх команд"».

Знайди статтю з такою назвою в мережі Інтернет та зроби покликання за зразком:

Сковорода Г. Вхідні двері до християнської доброчесності. Філософська думка. 2014. № 5. С. 8.

Розшифруй аббревіатуру МОК:

Що Ти знаєш про Олімпійську хартію?

Перелічи заслуги П'єра де Кубертена:

3) У «Поученні Володимира Мономаха» читаємо:

«А коли добре щось умієте — того не забувайте, а чого не вмієте — то того учітесь, так же, як отець мій. Удома сидячи, він зумів знати п'ять мов, — а за се почесть єсть од інших країв. Лінощі ж — усьому [лихому] мати: що [людина] вміє — те забуде, а чого ж не вміє — то того не вчиться».

Знайди збірник, де «Поучення Володимира Мономаха» є частиною назви (видання 2018 року), і зроби покликання за зразком:

Степановський Ю. Дещо про Гокінга, його книжку та чорні діри, що не такі вже й чорні. Гокінг С. Коротка історія часу. Від Великого вибуху до чорних дір. Київ: К.І.С., 2015. С. 9.

З'ясуй, чиїм сином був Володимир Мономах. Пригадай заслуги Володимира Мономаха і його батька.

На яку рису батька вказує син. Як ця чеснота стосується академічної доброчесності?

4) У листі від 9 липня 1762 р. Григорій Сковорода закликав свого друга Михайла Ковалинського:

«Немає години, не придатної для занять корисними науками, і хто помірно, але постійно вивчає предмети, корисні як у цьому, так і в майбутньому житті, тому навчання — не труд, а втіха. Хто думає про науку, той любить її, а хто її любить, той ніколи не перестає вчитись, хоча б зовні він і здавався бездіяльним».

Знайди книгу в бібліотеці й допиши початок покликання:

Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи. Київ: «Наукова думка», 1983. С. 396.

Порівняй твердження Володимира Мономаха та Григорія Сковороди. Чому, на твою думку, їхні висловлювання настільки суголосні?

5) У дописі «Учнівські реферати мусять писати... батьки» Ганна Камоліна пише:

«Всі знають, що переважну більшість шкільних рефератів списано з Інтернету з допомогою батьків або куплено за 3–15 гривень. Буває, що юно-

му «обдаруванню» не до снаги навіть перечитати той шедевр. Цікаво, що й самі вчителі часто обмежуються лише спогляданням титульної сторінки.

[...]

Значно об'єктивніше й простіше оцінити знання за усною доповіддю. Хоч би хто допомагав у доборі інформації, та дитина принаймні ознайомиться з нею. Куплені реферати, може, й потрібні вчителям для оформлення класу, для звітності чи макулатури, але ж тоді не треба їх прирівнювати до залікової праці. Адже чого ми так навчаємо дітей?!»

Знайди статтю у мережі Інтернет і зроби покликання за зразком:

Менше списувань – що може зробити вчитель. URL: nus.org.ua/articles/menshe-spysuvan-shho-mozhe-zrobyty-vchytel/ (дата звернення: 29.03.2019)

Яку важливу проблему порушує Ганна Камоліна?

Чому слово «обдарування» авторка взяла в лапки? Над чим вона іронізує?

Чи погоджуєшся ти з твердженням, що усна відповідь дозволяє об'єктивніше оцінити знання учня/учениці, аніж письмова (часто не своя) робота?

Пригадуєш попередній урок, коли ти писав/ла твір-роздум «Про призначення школи»? Тобі було запропоновано зразки, як вживати цитати у шкільних творах. Однак, для написання реферату цього базового рівня передачі чужого мовлення на письмі не достатньо, адже насправді цитата повинна супроводжуватися покликанням.

Покликання бувають двох видів: посторінкові (підрядкові) і прикінцеві. Приклад 1 із попереднього уроку в дійсності має такий вигляд:

«Засуджуючи організацію освіти в середніх школах Галичини, порівнюючи їх з млинком, куди кладуть здорових дітей, а виймають покалічених, І. Франко писав, що школа не розвивала дитини, не привчала її до самостійної думки, а набивала в голови учнів «велике множиство всякої січки» [18, т. 45, с. 191], перетворювала їх на склад готових формул. «Власна думка, власна духовна праця — ось у чім властива ціль гімназії», — неодноразово підкреслював І. Франко вустами вчителя Міхонського з оповідання «Борис Граб» [19, с. 159]. Тому педагог закликає докорінно змінити всю систему освіти відповідно до потреб часу».

Автор статті вжив прикінцеві покликання, коли у квадратних дужках спочатку вказується порядковий номер книжки у списку літератури, а потім сторінка, звідки використано цитату.

А тепер перетвори прикінцеві покликання на посторінкові (це справжня магія!). Для цього знайди статтю Романа Вишнівського «Іван Франко про школу як джерело виховання національної свідомості української молоді» в мережі Інтернет, поцікався списком використаної автором літератури, знайди позиції 18 та 19, і за допомогою спеціальної опції, про яку тобі розповів/ла учитель/ка, самостійно зроби покликання. Полистай свій робочий зошит, на більшості сторінок ти побачиш посторінкові покликання. Орієнтуйся на них.

*Старша
школа*

**Мій двобій
з рефератом:**

*розпочинаємо
з основних визначень*

Любий друже, на сьогоднішньому уроці йтиметься про те, що ти вже добре знаєш: про написання реферату (скільки ти їх уже написав/ла!); про правила передачі чужих думок на письмі і неприпустимість їх присвоювати (і знову цей плагіат!); про цінність самостійної відповіді на питання, власної думки і слова. Дослухайся до того, що говорить Іван Франко.

Застереження від Івана Франка:

« — Що значить «правдива» відповідь? Що для нас правдиве, для інших, пізніших, може бути вже не зовсім правдиве. Головна річ: відповідно поставити питання і дати на нього відповідь, згідну зі звісними нам фактами. Інші будуть мати більше фактів або розумітимуть наші факти не так, як ми, то й відповідь їх буде інша»¹⁴.

Оскільки ми говоритимемо про такі знайомі речі, подумай над цими питаннями. Навіть, якщо ви не матимете змоги продискутувати їх у класі, виклади коротко свої думки з цього приводу:

1) Для чого ми пишемо реферати? Чого я навчився/навчилася, готуючи реферати зі шкільних предметів?

2) Чи допустимо завантажувати реферати з мережі Інтернет і купувати дослідницькі роботи? Якщо допустимо, то чому? Якщо не допустимо, то чому?

3) Чи можна красти думки чи слова? Чи зможу я, за відповідних обставин, вдатися до такого? Якщо так, то за яких обставин?

4) Яким буде моє ставлення, якщо я дізнаюся, що хтось із однокласників присвоїв собі написане чи сказане мною?

5) Що я розумію під визначенням «авторитетне висловлювання»? Чи може бути цінною моя власна думка з будь-якого питання, якщо я «не авторитет»?

¹⁴ Франко І. Борис Граб. Франко І. Вибрані твори: у 3-х тт. / ред. колегія: В. Скотний та ін.; упор. З. Гузар. 2-е вид., доп. Дрогобич: Коло, 2005. Т. 2: Проза, драматургія. С. 140.

Коли вислухаєш пояснення вчителя/ки, мобілізуй набутий досвід і спробуй укласти короткий термінологічний словничок цього і наступного уроків. Певні терміни ти зможеш записати вже сьогодні, до решти повернися на наступному уроці.

Короткий словничок термінів

Бібліографія _____

Бібліотека _____

Джерело _____

Інтелектуальна власність _____

Плагіат _____

Покликання _____

Реферат _____

Фахова література _____

Цитата _____

